

Biskop Atle Sommerfeldt:

«Der himmel og jord møtes»

Preken ved 50 års jubileumsgudstjeneste for Greverud kirke

Greverud kirke 5.november 2017

Jes 49,8-10 // Åp 7,9-17 // Matt 5,1-12 // Allehelgensdag

Lysene på gravene denne helgen gir høstkveldenes mørke en skjønnhet vi kan trenge når nettene blir lange og kulden begynner å krype inn i hjemmene og finner en venn i våre sinns mørkere kroker og dybder, der sorgen og fortvilelsens stemme har sin plass.

Sorgens stemme i oss har et mangfold av uttrykk. Det kan være den vemodige tonen i savnet etter en kjær ektefelle som døde mett av dage, det kan være den bitre sangen om den alt for tidlige død, og den desperate klagen over det ufattelig og uakseptable tapet av et barn eller kjær venn som døde i en ikke-varslet ulykke. Mange kan streve med å komme tilbake til eget liv når stillheten etter den døde vedvarer og høres som en konstant lyd, en tinitus - ikke i øret - men i hjertet. For noen av oss er lyset vi tenner denne helgen også en stille bønn om tilgivelse for det vi ikke fikk gjort for og med den døde i deres livs høst.

Vi er et fellesskap av sørgende, og våre mange lys på de dodes graver synliggjør dette i lokalsamfunn over hele landet. Vi feirer ikke helgener slik søndagens navn - alle helgens søndag - kan gi inntrykk av. Vi minnes våre døde og vi gis i denne søndagens gudstjeneste frihet å være sørgende for Guds ansikt.

Og Gud møter oss som sørgende med Jesu utrolige ord:

«Salig er de som sørger, for de skal trøstes».

Fra Guds storslåtte virkelighet utenfor vår forståelse og tilgjengelighet, vender Gud seg til den sørgende slik profeten Jesaja en gang sa noen hundre år før Jesus: «I det høye og hellige bor jeg, og hos den som er knust og nedbøyd i ånden» (Jes 57,14). Og mer enn det: «Gud vil gi ånden liv hos dem som er bøyd ned, gi hjertet liv hos dem som er knust». Guds virkelighet, der det er evig liv og salighet, kan gjenfinnes i de sørgendes tårer.

Det er helt naturlig for mennesket å tenke motsatt. Siden Gud bor i det høye og er hele tilværelsens opphav og opprettholder, tenker vi at Gud må bo hos dem som har makt og velde her hos oss. Guds virkelighet finnes nok hos dem med fremgang og velstand tenkte folk flest da og nå.

Men slik er det altså ikke. Guds tilstedeværelse er hos dem som sliter med ødelagt selvbilde og er fattige i ånden, hos dem som sørger, hos de ydmyke som overskygges av de vellykkede og høyrøstede og hos dem som er rammet av urett og nød og tørster og lengter etter rettferdighet.

Saligprisningene innleder talen Jesus holdt på fjellet ved Tiberiassjøen. I denne talen trer Jesus frem som en ny Moses på et annet fjell enn Sinai. I talen viser han hvordan Guds virkelighet er og fornyer Guds forventninger til menneskene.

Saligprisningene gir oss Jesu budskap i en konsentrert form, ikke så ulikt Mose ti bud i formen, men annerledes i sitt innhold. Johannes sier det slik om forholdet mellom Jesus og Moses i innledning til sin fortelling om Jesus:

«Loven ble gitt ved Moses, nåden og sannheten kom ved Jesus Kristus».

Moses begynte med kravet om rett Gudsdyrkelse og utmyntet det i en omfattende lovsamling som forutsetningen for folkets relasjon til Gud. Jesus begynner med Guds handling for menneskene. De fire første saligprisningene handler ikke om hva mennesket må gjøre for å tilfredsstillе en fornærmet Gud, men at Gud ser menneskers nød og bekrefter sin tilstedeværelse hos og støtte til det lidende mennesket.

Det er denne erkjennelsen Luther fant etter ti år med religiøst pålagte handlinger for å fortjene salighet og evig fellesskap med Gud. I sin tilkortkommethet og i sin lidelse gikk det opp for ham at Guds salighet er en gave Gud ga ham i hans sorg og nød - gratis og uten betingelser eller krav.

De fire neste saligprisningene utvider perspektivet som også Luther fant frem til. Tilliten til Guds tilstedeværelse og ledsagelse i sorg og nød, frigjør mennesket til å ledsage og styrke andre mennesker. Saligprisningenes andre del løfter frem menneskers handlinger som speiler Guds virkelighet i verden. Den viser seg i barmhjertighetens handlinger, i fredsstifting, oppriktige relasjoner med mennesker en lever sammen med og i å kjempe for andres rettigheter også når en selv blir foraktet og utstøtt av mennesker.

Luther så også at Jesus ikke gjentar Moselovens mange forskrifter om religiøse handlinger, ritualer og offer. Det er i relasjonen mellom mennesker Guds virkelighet viser seg, ikke i religiøse fester og himmelvendt lovsang, slik Luther mente datidens kirke forførte mennesker til å tro.

Luther rygget derfor ikke tilbake for å knytte Jesu ord til samfunnets virkelighet. I en preken over saligprisningene konkretiserte han den ene slik:

«Salig er de som skaper fred - denne tekst bør stå skrevet i værelset til alle fyrster og deres rådgivere....ved dette kunne slike folk ved viktige anledninger bli minnet om at de ikke må gjøre djevelen den tjeneste å hjelpe til strid og krig, men heller råde og arbeide for fred og enighet. En skal av all makt råde de høye herrer til føyelighet og fred. For hvor makten er stor, der arbeider djevelen især for å vekke splid og ufred».

Luthers råd til styresmakter er like aktuell i vår tid!

Saligprisningenes nådetilsagn vender oss sørgende til livet og handlingene i hverdagen. Guds nåde reiser det nedbrutte mennesket opp og åpner øyne og ører for andres lidelse og nød.

Saligprisningene har enda en dimensjon som overgår alt som tidligere er sagt og åpenbart om Gud. De bekrefter julenatts mysterium og binder sammen Guds virkelighet i himmelen og vår verden ved å knytte salighet til menneskers erfaringer og oppdrag. Gud har i Jesus Kristus slått opp sitt telt blant menneskene. Lyset skinner der fremme i en ny tidsalder, men lyset skinner også i mørket, her og nå, hos oss. Guds virkelighet, Guds salighet, bryter inn i vår virkelighet, i menneskets hverdags erfaringer av sorg og nød og i menneskers handlinger for alles beste.

Matteus skriver sitt evangelium mot slutten av det første århundre til en menighet i grenseområdene mellom Galilea og Syria, kanskje i Antiokia. De fleste var jøder som har sluttet seg til den voksende Jesusbevegelsen. Det er tydelig at de har brutt med eller blitt ekskludert av synagogen, og tempelet i Jerusalem er ødelagt. De stedene de var vant med å kunne finne et møtepunkt med Gud er der ikke lenger for dem. Matteus skriver for å gi dem hjelp til å holde fast i det den kristne kirke så frimodig forkynner.

Gud er ikke låst inne i ett folk eller ett tempel eller en samling skrifter i en bokrull. Gud er i verden, "Gud går her på jorden", som Per Lønning's prekesamling fra Borg bispedømme hadde som tittel, lånt fra den svenske salmedikteren Tore Littmark. Overalt og alle steder holder Gud på med skaperkraft, invitasjon til fellesskap med seg og utrustning til tjeneste for menneskene og hele skaperverket. Himmelen og jord, Guds virkelighet og menneskenes virkelighet, møttes i en person det kan fortelles en fortelling om, på samme måte som alle menneskers liv kan fortelles i et forståelig språk. Det er ham den kristne kirke forkynner, den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus han er den lovede Messias og alle folkeslags frelser og frigjører. Han er mer enn Moses, han er den nye Adam som gir nåde til alle.

Saligprisningene beskriver Jesus slik han viste dem og oss Guds virkelighet i vår virkelighet.

Jesus var selv en sørgende da vennen Lasarus døde,

Jesus var selv nedbrutt og fattig da han erfarte Guds fravær på korset,

Jesus kjente til angstens og ensomhetens ydmykelse i Getsemane og

han ble offer for en urettferdig dom og straff.

Samtidig viste han barmhjertighet mot alle, skapte fred mellom Gud og mennesker, samlet mennesker som var i strid med hverandre og ble selv forfulgt fordi han utfordret de mektige.

Jesus Kristus er svaret på om det faktisk er mulig å se for seg møtet mellom Gud og mennesker der saligheten finnes og kan gjenkjennes.

Kjære alle dere som samles her i Greverud kirke! Kirken har bygget hus for å gi plass til å møte Jesus Kristus der mennesker bor og lever, på hvert et sted, i alle folkeslag. Det er et hus der de sørgende og fattige og kjempende kan komme med hele seg, i trygghet for at de møter en Gud som trøster og ledsager dem, og der takk og glede og menneskelig skaperkraft utfolder seg.

Kirkerommets sentrum er der vi er lovet at den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus er, og møter oss her på Greverud med liv og salighet, i døpefontens og i nattverdens brød og vin. I disse handlingene møter vi nåde og samles i fellesskapet som sprenger alle begrensinger i tid og rom denne verden setter for våre liv. I dåpen og nattverden forenes vi igjen med vår døde i feiringen av Guds gjestebud, og får næring til håpet om en gang sammen med dem å synge i den store hvite flokk i Guds himmel. Salige er vi som får disse glimtene av himmel på jord, måtte vi alle bli styrket i å bringe disse glimtene av barmhjertighet og fred til hverdagens våre og nettopp på denne søndagen bære hverandres byrder og tenne våre lys for de døde og for hverandre for håpet om evig salighet.